

STATENS ARKIVER

Statens Arkiver 2015

...en mij te helpen de
...de voor
...Dins
...van de goa
...de deinde door
...mij de
...de mijn goa
...Professor
...mij, a
...de de
...de de

Forord

Når man handler, må det ske i et perspektiv. Ellers tabes retningen for navnlig de mange mindre beslutninger, som medarbejdere og ledelse træffer dag efter dag. Det betyder, at for en institution må der sættes et fælles perspektiv, efter drøftelse til mange sider, over længere tid. Jeg retter en varm tak til alle de medarbejdere og kolleger i ledelsen, som i mere end et års tid har bidraget til vores diskussioner.

Som tiderne skifter, må Statens Arkivers formål konkretiseres i nye opgaver og mål. Afgørende er, hvordan man begriber ændrede tendenser i udviklingen og bestemmer deres specifikke betydning. Facitlister findes ikke, heller ikke i konsensus, men jeg noterer med glæde, at vi har nået en ikke ringe grad af fælles forståelse.

I bedste fald holder en strategi nogle år. Uforudsete træk kan føje sig til udviklingen, bøje retningen og skabe nye udfordringer. På den anden side kræver en pejling, at man samler sig om de længere linier. Derfor må dristighed til et langt udblik forenes med villighed til at korrigere eller ændre opfattelse.

Med andre ord, *Statens Arkiver 2015* vil givet få sin efterfølger før 2015, ligesom *Statens Arkiver 2010* nu har fået det før 2010. Men for en tid, uvist hvor lang, skal *Statens Arkiver 2015* tjene os som sigtelinie, når vi på vores område forsøger at give fremtiden form.

Johan Peter Noack
Rigsarkivar
August 2007

Indhold

1. Indledning	3
1. Om strategi	3
2. Vision	3
3. Langt perspektiv: 2015	4
4. Statens Arkiver 2010	5
5. Institutionen	5
6. Mission	6
2. Strategiske mål	7
1. En modnet IT-organisation	7
2. Tre strategiske mål	7
3. Konkretiseringer	9
1. Bredspektret digital formidling	9
2. Sikker digital bevaring	9
3. Udvikling som videnscenter	10
4. Gennemførelse	11
Forudsætninger	12
1. Linier i samfundsudviklingen	12
Demografiske forhold	12
Økonomisk vækst	12
Beskæftigelse	13
Globalisering	14
Kulturelle udviklingslinier	15
Større åbenhed	15
2. Informationsteknologien	16
3. Krav fra omverdenen	17
Publikum	17
Statslige myndigheder	19
Kommunerne	20
Private arkivejere	21
Ønsker om at få del i Statens Arkivers viden	22
4. Økonomiske rammer	22

1. Indledning

1. Om strategi

Til strategien hører de mål, som en institution må sætte sig for at forvandle sig, bevæge sig fra et sted til et andet eller flytte sig fra en historisk situation til en ny. Valget af strategiske mål er bestemt af så gennemgribende udfordringer, at institutionen må gøre noget fundamentalt, også selv om den ønsker at bevare sin identitet, og somme tider netop derfor.

De strategiske mål er derfor tidsbestemte. Ikke i den forstand, at de kan skifte fra dag til anden eller fra år til andet, normalt da. Men de tilhører det tidehvert, hvor institutionen skal flytte sig fra en historisk situation til en ny, og de tager farve fra den epoke.

2. Vision

Ideelt set udledes de strategiske mål af visionen, efter den herskende styrings filosofi. Her vil vi hellere udtrykke det sådan, at visionen sammenfatter de intentioner, som er indkapslet i de strategiske mål. Så vel de strategiske mål som visionen skal altså, på hver sin måde, rumme det udviklingsperspektiv, som sættes for institutionens egen udvikling.

Statens Arkivers hidtil gældende vision behøver ikke ændringer i sin korte form, fordi den sigter på at angive et kvalitetsniveau. I sin epokebestemthed kan den udmærket også rumme de strategiske mål, der er formuleret for tiden frem til 2015. Visionen er derfor stadig:

**Myndigheder, offentlighed og medarbejdere
anerkender Statens Arkiver som en effektiv,
levende og brugervendt kulturinstitution, der
på arkivområdet placerer Danmark som
foregangsland**

I lidt længere form bør visionen derimod mere præcist sammenfatte de strategiske mål, som nu gælder:

Statens Arkiver skal gøre den digitale formidling mere bredspektret ved at gennemføre nye programmer for scanning og digital tilgængeliggørelse af arkivalier, ved at give netadgang til almindelig tilgængelige elektroniske arkivalier, ved at forhandle adgang for alle til individuelle digitaliseringsordrer af en vis størrelse, og ved udnyttelse af nettets muligheder for interaktivitet med borgerne. Statens Arkiver skal forbedre de digitale søgemuligheder i Daisy ved inddatering af søgeord til struktureret søgning, ved adgang til scannede billeder af udvalgte søgemidler og ved komplettering af inddateringerne vest for Storebælt. I forlængelse heraf skal Statens Arkiver målrettet øge medarbejdernes kompetencer og dermed modne varetagelsen af de centrale IT-funktioner, som samfundet har overdraget Statens Arkiver.

3. Langt perspektiv: 2015

I Statens Arkiver har vi nu på ny vurderet, om vi gør de rigtige ting. For at sætte overvejelserne i relief, har vi kastet blikket langt frem, fordi de lange tendenser udgør de sikreste holdpunkter, når man skal afgøre, om kursen skal ændres. At økonomiske og politiske konjunkturer skifter, er vi vant til. Det er de dyberegående ændringer i samfundet, der langsigtet kan ændre vilkårene for, hvordan institutioner drives.

Hvad der på den måde gælder for de fleste institutioner, har sin egen vægt for Statens Arkiver. Når en af hovedopgaverne er at bevare, bliver perspektivet nødvendigvis langt. Myndighedernes afleveringer af papirarkivalier sker i femårige rytmer. Til arkivdrift hører varige betryggende magasiner. Og selv om informationsteknologiens indtog kan fornemmes i hurtige ryk, fortjener bølgegangen et længere samlet perspektiv.

Jo længere perspektiv, jo mere generelle udtryk. Selv om det er vigtigt at konkretisere, kan også generelt formulerede langsigtede mål være nødvendige for den styring, der skal til. For tiden frem mod 2015 sætter Statens Arkiver *tre strategiske mål*:

- 1. bredspektret digital formidling**
- 2. sikker digital bevaring**
- 3. udvikling som videnscenter**

Til de strategiske mål hører ikke alle de mål, som institutionen skal nå i perioden. Mange mål gælder resultaterne af ordinære operationer. Sådanne mål kan være nok så centrale, men de er ikke nødvendigvis strategiske.

4. Statens Arkiver 2010

Statens Arkiver 2010 kaldte vi den strategi, som vi i 1999 sendte i trykken. Det er indtrykket, at den har tjent sit formål godt. Imod forventning fandt vi ikke grund til at skifte den ud efter, at de første fem år var forløbet.

I udgangspunktet er der måske ikke grund til at vente større ændringer, når vi igen beskriver de lange tendenser, som vi dengang hæftede os ved, men under alle omstændigheder bør vi foretage et gennemsyn og ændre, hvor det er nødvendigt. De resultater, som vi selv har bidraget til, taler også for, at vi reviderer målene.

Fem strategiske mål formulerede vi i *Statens Arkiver 2010*. På alle fem områder har vi vundet resultater, der taler for revision nu. *Brugervendthed* har vi med en sådan styrke sat på dagsordenen, at der er blevet tale om en værdi, vi i fremtiden ønsker at leve op til. *Varige betryggende magasiner* har ladet vente længere på sig, end vi dengang regnede med. Ikke desto mindre er de i stor stil undervejs, og Kulturministeriet har inden for de senere år principielt understreget, at kvalitetsmagasiner har central betydning for bevaring af kulturarven. *Regelmæssige afleveringer for myndighederne* institueres nu i en ny femårsrytme, der kan gennemføres, fordi årtiers afleveringsefterslæb endelig er indhentet. For beherskelsen af *digital arkivering* har vi nået sådanne resultater, at det er nærliggende at komplettere og nuancere strategien. I endnu højere grad gælder dette for *digital søgning og adgang*. Daisy og Arkivalieronline har således fremkaldt ændringer i brugernes efterspørgsel.

5. Institutionen

Statens Arkiver udgør én samlet institution under Kulturministeriet. I arkivlovens § 3 hedder det, at "Statens Arkiver består af Rigsarkivet samt tilhørende institutioner". Det drejer sig her om Landsarkivet for Sjælland, Landsarkivet for Fyn, Landsarkivet for Nørrejylland, Landsarkivet for Sønderjylland, Erhvervsarkivet og Dansk Data Arkiv.

Rigsarkivet ligger i København. Med sine mange landsdækkende funktioner udgør dette centrum langt den største enhed i Statens Arkiver. Regionalt og lokalt udfylder landsarkiverne, Erhvervsarkivet og Dansk Data Arkiv vigtige pladser i det kulturelle mønster. For mange borgere betyder det noget, at arkivernes ydelser kan leveres tæt på, og at engagerede medarbejdere kan indgå i det lokale kulturliv.

Taget under ét er Statens Arkiver ikke større, end at moderniseringen har krævet samling om tværgående løsninger. Det gælder ikke blot for generelle opgaver som økonomistyring, lønadministration og IT-drift, men også for en række funktioner, som har med ledelse og arkivfaglig drift at gøre. Denne tendens til samling om tværgående opgaveløsninger er i de senere år forstærket. Ellers kunne nødvendige rationaliseringer ikke være forenet med velbegrundede nyudviklinger.

6. Mission

Ude fra de strategiske mål må holdes de formålsbestemmelser, som beskriver, hvilke funktioner en institution skal varetage. Formålene har en længere varighed, ikke fordi de i Statens Arkivers tilfælde er nedfældet i loven, for love kan ændres. Varighed har formålene, fordi de udtrykker centrale funktioner for den civilisation, som vi ønsker at videreføre.

Fremtiden tro bevarer og formidler vi autentisk dokumentation til en virkelig historie

Sådan lyder i al korthed Statens Arkivers mission. Nu som før er den begrundet i arkivernes samfundsmæssige betydning.

Arkiverne spiller en vigtig rolle i moderne retssamfund. Borgernes retssikkerhed tilgodeses ved bevaring af dokumentation for afgørelser og rettigheder. Der er lovgivet om åbenhed for så vel forvaltningen som arkiverne.

Historiske arkiver er vigtige led i demokratiske civilisationer. Det er de, fordi historien er med i bevidstheden, når der bliver taget beslutninger om fremtiden. Forud går overvejelser og debat, hvor teorier og perspektiver bliver konfronteret med udsagn, der er direkte udledt af kilderne.

Det er på denne måde, kulturarven er vigtig for den kritiske traditionsbevidsthed. Derfor findes der verden over institutioner, der har til opgave at bevare den arkivalske kulturarv og stille den til rådighed for offentligheden. Så vel den brede befolkning som politikere af enhver observans nærer respekt for betydningen af landets historie og dens dokumentation.

Arkiver skal være reservoirer af autentisk dokumentation nu og i fremtiden. Det kræver sikkerhed i bevaringen efter anerkendte standarder. Det kræver, at samlingerne udbygges med arkivalier fra vor egen tid, efterhånden som de administrativt går af brug. Og det kræver, at der til stadighed gøres en indsats for at formidle viden om samlingerne til publikum.

Statens Arkivers virke er overordnet fastlagt i arkivlovens § 4. Her er anført fem formål, som i lettere omskrevet og forklaret form udgør missionens mere bredt dækkende version:

Statens Arkiver skal sikre bevaringen af den arkivalske kulturarv, dvs. bevaringen af en dækkende dokumentation for beskrivelse og analyse af det danske samfund og dets udvikling i flest mulige aspekter og muligheden for kassation af ikke bevarelsesværdige arkivalier. En væsentlig side heraf er, at samfundet også i fremtiden har adgang til en dækkende dokumentation. Arkivernes autentiske dokumentation skal kunne stilles til rådighed for myndigheder og offentlighed. Dette er vigtigt for debatten i et demokrati og for borgernes retssikkerhed. I sin formidling skal Statens Arkiver sikre, at et så bredt udsnit af befolkningen som muligt kan benytte arkiverne og gøre sig bekendt med resultaterne af andres arkivbenyttelse. Statens Arkiver skal derfor også sørge for arkivaliernes registrering og publikums vejledning. Såvel kassation som registrering og vejledning kan kun udføres forsvarligt på grundlag af ajourført kendskab til forskningens metoder og problemstillinger. Statens Arkiver skal således udføre forskning med udgangspunkt i samlingerne. Statens Arkiver skal som styrelse på arkivområdet gennemføre regeringens politik på området, herunder rådgive Kulturministeriets departement og andre myndigheder om arkivmæssige forhold. Statens Arkiver skal være et videnscenter, der kan anvise hensigtsmæssige løsninger i arkivspørgsmål.

2. Strategiske mål

1. En modnet IT-organisation

Omverdenen har forandret sig over den seneste halve snes år, måske ikke drastisk, men dog så mærkbart, at vi har brug for andre pejlemærker. Kaster vi blikket frem, øjner vi andre tendenser end før, eller vi ser skarpere konturerne af dem, vi gjorde mere usikre antagelser om. Samles de mange forskellige brikker, kan ingen være i tvivl om, at der vil komme en forceret fortsættelse af de transformationer, som informationsteknologien allerede har medført. Det kræver, at de strategiske greb koncentrerer sig om netop de udfordringer, som udspringer heraf. Statens Arkiver må i høj takt modnes som IT-organisation.

2. Tre strategiske mål

For årene frem mod 2015 har Statens Arkiver sat sig tre strategiske mål. Nedenfor er de tendenser søgt forudsagt, som vil sætte sit præg på den verden, som vi skal virke i. Med målene forsøger vi at sammenfatte, hvordan vi vil møde de udfordringer, som udspringer heraf. De tre mål er:

1. bredspektret digital formidling
2. sikker digital bevaring
3. udvikling som videnscenter

Selvfølgelig har vi foretaget digital formidling før, men vi har ikke formet indsatsen over så bred en front og lagt den så massivt an, at den modsvarer de forventninger, brugerne efterhånden har dannet sig.

Naturligvis har vi bevaret de digitale arkivalier, som siden 1970'erne er afleveret til Statens Arkiver, men vi er først nu ved at nedfælde resultaterne af de erfaringer, vi har gjort ved at virkeliggøre forudsætningerne for den bevaringsstrategi vi har valgt.

Og selvsagt har vi opstillet programmer for kompetenceudvikling over de senere år, og indlysende nok har programmerne været farvet særlig af de nye opgaver, der er kommet til, men vi har ikke formet indsatsen under indtryk af et samlet syn på de strategiske ændringer, som er undervejs.

Navnlig teknologisk betingede forandringer kan bevirke, at faggrænser nedbrydes eller skifter. Heraf følger krav til omstilling og kompetenceudvikling. På dette område kan Statens Arkiver for sit vedkommende notere en positiv tradition, fordi Danmark ikke er stort nok til specialiserede arkivskoler, og fordi IT-udviklingen har skabt særlige udfordringer.

Under ét vil en vellykket opfyldelse af alle tre mål skabe et Statens Arkiver, som under bevarelse af sin grundlæggende identitet forløser de vifter af nye opgaveløsninger og kompetencer, der som løfter fra begyndelsen har ligget indlejret i allerede den gryende IT-alder.

3. Konkretiseringer

En strategi må overlade det til planlægningen at specificere. Nogle få konkretiseringer synes dog påkrævet. For hvert af de tre mål bringer vi derfor tre mulige konkretiseringer, der stadig er trukket op med den brede pensel.

1. Bredspektret digital formidling

1. Digitalisering

- Programmer for scanning af papirarkivalier og inddatering af oplysninger fra arkivalierne fortsættes og udvikles i lyset af nærmere analyser af fremtidig efterspørgsel (Daisy, Arkivalieronline, Dansk Demografisk Database og andre digitale tjenester)
- Over nettet gives der adgang til samlingen af almindelig tilgængelige digitale arkivalier under videreudvikling af de nødvendige værktøjer
- Særlige scanningsprogrammer for udvalgte myndighedsskabte søgemidler gennemføres i tilknytning til Daisy
- For større mængder, scannet efter ordre, aftales offentlig tilgængelighed på nettet

2. Forbedrede søgemuligheder

- Inddateringerne på magasinenhedsniveau i Daisy i enhederne vest for Storebælt kompletteres
- Der gøres en særlig indsats for at finde ressourcer til denne komplettering i Erhvervsarkivet
- Daisy udvikles med søgeord, som tillader struktureret søgning
- Daisy får tilknyttet et udvalg af digitaliserede myndighedsskabte søgemidler
- Der udvikles en overordnet brugergrænseflade, som er fælles for alle digitale tjenester (søgning, adgang mv.)
- Det undersøges nærmere, hvordan de særlige søgehensyn kan tilgodeses, som må tages til Dansk Data Arkivs brugere, ikke mindst internationalt

3. Bedre vejledning og kulturformidling

- Nettets muligheder for standardiserede, målgrupperettede kurser og vejledninger udnyttes i langt højere grad
- Der lægges vægt på udvikling af nettets mulighed for interaktivitet med brugerne
- Der foretages en videreudvikling af målrettede digitale arkivalieudstillinger og andre formidlinger som supplement til den personlige formidling

2. Sikker digital bevaring

1. Generel indhentning af viden om digital arkivering

- Der indhentes løbende viden om nye resultater af forsøg med digital arkivering, herunder om forsøg efter alternative strategier (emulering)
- Der indhentes løbende viden om udvikling af nye kommercielle digitale bevaringsudbud
- Med mellemrum foretages komparative pris- og kvalitetsanalyser
- Der indhentes løbende viden om nye informationsteknologiske muligheder og deres udnyttelse

2. Udvikling af konverteringsstrategien

- Der foretages skift af bevaringsmedier, når der teknisk er behov for det
- Den knæsatte bevaringsstandard revideres, når den teknologiske udvikling tilsiger det
- Der tilstræbes en automatisering af flest mulige processer
- Den eksisterende samling konverteres til nye bevaringsformater, når der teknisk er behov for det

3. Udvikling af samarbejde med myndigheder og leverandører

- Der tilstræbes deltagelse i væsentlige standardiseringsinitiativer
- Så vidt muligt automatiseres produktion og test af afleveringsversioner
- Der udvikles digital service for myndighedslån af digitale arkivalier
- Der søges iværksat initiativer, der sikrer aflevering og bevaring af betydningsfulde private digitale arkivalier

3. Udvikling som videnscenter

1. Måltrettet kompetenceudvikling

- Spidskompetencer inden for digital bevaring og arkivfaglige søgesystemer vedligeholdes og udbygges
- Historiefaglige arkivarer søges videreuddannet på relevante IT-områder
- Der gennemføres begrundede omskolinger til arkiv- og IT-faglige funktioner

2. Initiativer til formidling af arkivalsk viden

- Der foretages en samlet analyse og planlægning af behovet for koordinerede initiativer
- Der gennemføres målrettede tiltag for eksterne kunder ud fra en samlet behovsvurdering
- Der inviteres eksterne deltagere til interne kursusaktiviteter

3. Videreudvikling af personalepolitikken

- Der foretages med passende mellemrum undersøgelser af tilfredshed og trivsel
- Der gennemføres en målrettet udvikling, som skaber en endnu bedre arbejdsplads

4. Gennemførelse

At formulere en strategi er udtryk for viljen til at handle i et bestemt perspektiv. Statens Arkiver 2015 vil derfor være retningsgivende for Statens Arkiver. Det vil den være, når der skal forhandles kontrakter med Kulturministeriet. Det vil den også være i de afgørelser om større initiativer, som Statens Arkiver selv kan iværksætte. Og det bør den blive i hverdagens mange mindre beslutninger, som tilsammen skal understøtte den udvikling, strategien skal bane vej for.

Forudsætninger

1. Linier i samfundsudviklingen

Demografiske forhold

Statens Arkiver har mange målgrupper. På læsesalene, over nettet og på anden vis betjener vi borgere og forskere med mange forskellige karakteristika. Men de demografiske udviklingslinier, som vi her forsøger at vurdere, vil i det væsentlige kun få betydning for den store gruppe af slægtsforskere i vores publikum.

Omkring to tredjedele af arkivernes læsesalgæster er 55-74 år gamle. Det er uden for al tvivl, at denne gruppe af borgere vil tage stærkt til i antal over de kommende år. Og det er meget nærliggende at gå ud fra, at stigningen vil fremkalde en forøget efterspørgsel efter slægtshistoriske oplysninger fra kirkebøger og folketællinger. Spørgsmålet er, om denne forøgelse vil vise sig i søgningen til læsesalene. Svaret er nej. Læsesalssøgningen vil falde. Efterspørgslen net-tostigning vil vise sig i en stærkere benyttelse af Arkivalieronline og andre net-tjenester.

Da vi i *Statens Arkiver 2010* forudsagde søgningen til læsesalene, pegede vi på en stigning. Det holdt også stik, men kun for årene til og med 2001, hvor der kunne noteres mere end 96.000 besøg. Siden er tallet faldet, for 2005 til 78.000. Det er ved en nærmere analyse sandsynliggjort, at faldet finder sin forklaring i, at stadig større dele af stadig flere folketællinger og kirkebøger er gjort tilgængelige på nettet.

Arkivalieronline har været en succes. Antallet af tilmeldte brugere er steget fra ca. 21.000 i juni 2005 til 81.500 i juni 2007. Den samfundsmæssige effektivitetsgevinst er kommet publikum til gode, og spidsbelastningen er taget af læsesalene. Alt andet lige må det på denne baggrund antages, at søgningen til læsesalene over de næste år vil ligge på ca. 60.000 besøg.

Blandt arkivernes læsesalgæster i aldersgruppen 55-74 år vil stadig flere være trænede IT-brugere, fordi borgernes afhængighed af net-tjenester i det hele taget er vokset over det seneste tiår, og fordi mange flere i deres arbejdsliv har været afhængige af at opbygge IT-kompetence. Ind i denne kernegruppe vil så også træde en generation, hvis forventninger til offentlig service ligger på et højere niveau end tidligere generationers. Der vil derfor komme et generelt pres for, at Statens Arkiver forøger og forbedrer sine net-tjenester.

Det er jo heller ikke for den lille-
hed, der for sin Øved for
abagt Dem: Auladning af
1. januar 1900 (Rejstboka)

Økonomisk vækst

Tendensen til moderat økonomisk vækst vil fortsætte frem mod 2015. Over de senere år, til og med 2004, har væksten i Danmark ligget i underkanten af Eurozonens og klart under de øvrige nordiske landes. Vores forudsigtelse i 1999 af en vækstrate svingende omkring 2 procent var udtryk for en klar overvurdering. Det giver en sådan grund til forsigtighed, at vi næppe bør vente mere end årlige vækstrater fra 0,5 til 2 procent. Det er nok til, at indkomstniveauet stadig vil stige betragteligt, men altså næppe så meget, som vi en kende sangvinsk antog for indeværende tiår.

Med de kendte indkomstelasticiteter antages det, at efterspørgslen efter kulturelle ydelser vil stige noget. Vi føler os ikke overbevist om, at en sådan stigning automatisk kommer til at gælde for Statens Arkivers læsesalsydelser. Det kulturelle forbrugsmønster kan under indtryk af stigende indkomster forskyde sig. Interessen for historie kan aftage eller vokse. Stigende indkomster kan bevirke, at flere kan bruge tid og penge på andre ydelser end dem, Statens Arkiver producerer, f. eks. på rejser og deraf følgende forøget interesse for emner, som ligger uden for det område, Statens Arkivers samlinger kan belyse. På den anden side vil den lette adgang til ydelser på nettet kunne bevirke, at interessen stiger, hvad enten den retter sig mod de tilbud, Statens Arkiver allerede har stillet til rådighed, eller nye muligheder som f. eks. udvikling af interaktive udstillinger. For de fleste af de ydelser i øvrigt, som Statens Arkiver tilbyder publikum, gælder, at der ikke er tale om indkomst- eller konjunktur-afhængighed.

Beskæftigelse

Det må forekomme uvist, om den tilnærmelsesvis fulde beskæftigelse, som de seneste års fald i ledigheden har resulteret i, kan fastholdes gennem alle årene frem til 2015. Da vi skrev *Statens Arkiver 2010* forudså vi, at højere beskæftigelse kunne vanskeliggøre rekruttering af ledige til de jobtræningstilbud, som vores virksomhed i mange år har været afhængig af. Det må konstateres, at sådanne vanskeligheder faktisk har vist sig. Effekten for Statens Arkiver har dog fået noget mindre betydning, fordi socialpolitisk motiverede beskæftigelsesordninger, f. eks. fleksjob og skånejob, over de senere år har fået større vægt. Ikke desto mindre vil midlertidige fald af antal ansatte i jobtræning kunne skærpe behovet for rationaliseringer i virksomheden.

Meget høj beskæftigelse gør det mindre let at rekruttere gode medarbejdere. Statens Arkiver må kompensere herfor ved at blive en endnu bedre arbejds-

plads. Mange finder glæde ved at være ansat i Statens Arkiver. Det har derfor også i perioder med høj beskæftigelse været muligt at tiltrække faglærte som ufaglærte med gode kvalifikationer. Det er derfor realistisk, at Statens Arkiver også over det næste tiår kan bemande arkivfaglige og administrative funktioner med velkvalificerede medarbejdere.

Akademikere med kandidatgrad i historie bemander en række centrale funktioner i Statens Arkiver. Der har over mange år kunnet konstateres en strukturelt betinget arbejdsløshed blandt sådanne kandidater. Det hænger sammen med, at flere søger og gennemfører uddannelsen, end der er historiefaglige job til. Intet tyder på, at denne situation vil ændre sig mærkbart. Historiefagets tiltrækning vil i overskuelig tid overstige den modsvarende fagspecifikke efterspørgsel på arbejdsmarkedet. Kun effektiv adgangsbegrænsning til studiet kan ændre denne situation, og da næppe før 2015. Intet tyder på, at der for tiden er politisk vilje til at gennemføre en sådan ordning. Efter alt at dømmes vil Statens Arkiver i overskuelig tid kunne rekruttere de historikere og forskere, der er brug for.

Derimod kan der opstå betydelige problemer med rekruttering af medarbejdere med de IT-eksptiser, som Statens Arkiver har brug for. I de seneste år har man kunnet notere et fald i antallet af ansøgere på IT-uddannelserne, især inden for de kompetencer, som SA skal bruge. Udbuddet af kandidater, der kombinerer IT-uddannelser med historie eller andre samfundsfaglige uddannelser er heller ikke stort og antages ikke at stige. Endvidere medfører den større kompleksitet inden for digital forvaltning og arkivering, at Statens Arkiver antagelige får brug for relativt større kompetencer i fremtiden. Det lægger på dette område et endnu tungere eftertryk på behovet for omfattende kompetenceudvikling og efteruddannelse. Og det kan tvinge til at overveje nye rekrutteringsmuligheder.

I almindelighed gælder, at kan det blive vanskeligere at rekruttere, må der lægges større vægt på at fastholde. Dette gælder så meget desto mere, som mange medarbejdere på jobbet har udviklet unikke institutionsspecifikke kombinationer af kompetencer. Der er derfor al mulig grund til at udvikle personalepolitikken, hvis Statens Arkiver skal udvikles som det videnscenter, samfundet har brug for.

Globalisering

Statens Arkiver er bundet til den danske stat og til den kultur, som hører til det danske samfund. For mange virksomheder indebærer globaliseringen en stærkt skærpet konkurrenceudsathed. Sådanne påvirkninger er Statens Arkiver skærmet fra.

Dog kan det ses som et led i globaliseringen, at kommercielle arkivvirksomheder har etableret filialer i Danmark. Over en årrække har Recall drevet virksomhed i Danmark. Og for nylig er Iron Mountain kommet til. Det har forstærket priskonkurrencen på magasineringsydelse. Og det har påført konkurrence på ordnings- og registreringsvirksomhed resulterende i faldende overskud.

I almindelighed forstærkes behovet for internationalt samarbejde. For Statens Arkiver, der i forvejen samvirker tæt med søsterinstitutioner, navnlig inden for Norden og EU, rejser det spørgsmålet, om der vil opstå behov for at knytte nye bilaterale forbindelser til arkiver i andre lande.

IT-udviklingen kræver indhentning af viden fra kilder over hele verden. Dette gælder navnlig udviklingen af metoder til digital langtidbevaring. Foreløbig gælder det om at følge udviklingsindsatsen i offentlige institutioner i andre lande, men det kan ikke udelukkes, at private koncerner fra et eller andet tidspunkt engagerer sig stærkere i udviklingen. Det rejser også spørgsmålet om, hvorvidt Statens Arkiver kan og skal engagere sig i internationale forsknings- og udviklingsprojekter, eventuelt i samarbejde med danske forskningsbiblioteker.

Selv om Statens Arkiver navnlig tilbyder ydelser for danske borgere i Danmark, kan der opstå behov for tilbud globalt, dvs. fortrinsvis på nettet. Spørgsmålet er derfor, hvilke særlige tiltag der kan være påkrævede oven i eksisterende og tilkommende netydelser, herunder i hvilken grad oversættelser til engelsk og andre sprog kan komme på tale.

Fornemmelsen er imidlertid, at de største indirekte udfordringer opstår inden for landets grænser. Danske borgere vil måske i højere grad efterspørge kulturelle ydelser, der bidrager til at forme, fastholde og udvikle en lokal, regional eller national identitet. Det bidrager utvivlsomt til, at bevaring og formidling af kulturarven får øget folkelig og politisk opmærksomhed. Særlig på formidlings-siden afføder det et behov for, at Statens Arkiver genovervejer, hvilke tilbud der kan stilles til rådighed for borgerne.

Kulturelle udviklingslinier

Vi tør godt holde fast ved den forudsigelse, at interessen for slægtshistorie vil stige og gå mere i dybden, men vi føler os ikke helt så sikre som i 1999. Nye generationer er på vej ind i interesseområdet og vil begynde deres studier i de materialer, som Statens Arkiver har lagt på nettet. Der er næppe tvivl om, at disse generationer i kraft af deres uddannelse har bedre forudsætninger for at gå i dybden. Tilværelsen i et samfund præget af mobilitet og medieflimmer kan forstærke en sådan mulig tendens. På den anden side vil mange få de første oplysninger uden den stimulering, som arbejdet på en læsesal i arkivmiljøet kan indebære, og mere uddannelse kan tænkes i højere grad at disponere for andre interesser end slægtshistorie.

Antallet af historiestuderende vil fluktuere noget, men selv om der skulle noteres en stigning, vil tendensen være, at brugen af arkivalier til specialeopgaver falder, fordi SU-systemet nu og i fremtiden stærkt tilskynder til korte studietider. Statens Arkiver bør overveje, hvordan denne tendens kan modvirkes. I et samarbejde med universiteterne kunne det ske ved, at der til en række mulige opgaveemner blev opstillet tilbud om centrale og givende arkivalier med tilknyttet vejledningsmulighed. For Dansk Data Arkiv gælder dog andre forhold. Udleveringen af forskningsmaterialer til undervisere og studerende vil snarere stige, fordi udnyttelsen virker tidsbesparende sammenlignet med en række andre muligheder.

Tendentielt vil benyttelsen af arkivalier til ph.d. projekter og til andre forskningsprojekter stige gennem perioden. Antagelig vil antallet af professionelle historieforskere og samfundsfolkere kun tage svagt til, men muligheden for at spore relevante arkivalier vil være stærkt forbedret takket være den digitale tilgængeliggørelse, der foreligger i kraft af Daisy, Danpa og Dansk Data Arkivs tilbud, samtidig med at samlingernes omfang og dækning er forøget gennem Statens Arkivers fremrykkede afleveringsprogram.

Tilvoksende forskergenerationers serviceforventninger vil ligge på et højere niveau. Statens Arkiver bør søge at ruste sig til at drøfte dem konstruktivt. Blandt emnerne for dialoger kan være arkivarernes deltagelse i forskningsprojekter med sigte på inddragelse af ikke hidtil benyttede arkivfunds, digitalisering af arkivalier, bestilling af scannede optagelser, scanningsfinansieringer som led i forskningsprojekter samt bevaring af og efterhånden almindelig netadgang til den samlede mængde af offentligt finansierede scanninger. Under vurderingen af sådanne serviceforventninger hører også stillingtagen til ønsker fra voksende brugergrupper, som har hobby- eller aktualitetsprægede historiske interesser.

En særlig udfordring møder Statens Arkivers forskning. På digitale medier er nu arkivalier bevaret, som rummer bedre muligheder for analyse af massedata. Skal sådanne muligheder udnyttes, kræver det ændringer i institutionens samlede forskerprofil. En udnyttelse af disse muligheder kan lettest fremmes, såfremt der sker en udvidelse af institutionens samlede forskerkompetence. I forbindelse med sådanne overvejelser kan det også undersøges, om der er mulighed for at udvikle en særlig forskerservice til betjening af myndighederne. I givet fald bør det ske i form af indtægtsdækket virksomhed, hvorved der sikres eksterne ressourcer til sådanne opgaver.

Større åbenhed

Gennem perioden vil med mellemrum presset for kortere tilgængelighedsfrister komme igen. Da vi skrev *Statens Arkiver 2010*, gjorde vi ret i at forudse nedsættelsen af den almindelige frist, som dog blev større end forventet. Fristen er nu 20 år. Til gengæld forudså vi ikke, at 80-årsfristen for fortrolige personoplysninger ville falde. Den er nu 75 år. Senest vedtog Folketinget i 2007 en fornyet revision af arkivlovens tilgængelighedskapitel, hvor navnlig nedsættelsen af fristen for adgang til sager inden for strafferetsplejen falder i øjnene.

Hvor mange yderligere revisioner perioden kommer til at fremvise, kan ikke forudses. Det ligger i kortene, at det i forlængelse af den debat, som udsendelse af offentlighedskommissionens betænkning til sin tid vil fremkalde, vil blive diskuteret, om adgangen til arkivalier som i en række andre lande skal reguleres udelukkende gennem offentlighedslovgivningen og ikke længere gennem arkivlovgivningen. Der bør i den sammenhæng gøres opmærksom på, at arkivlovens frister giver borgerne sikkerhed for, at undtagelserne fra offentlighedsprincippet bringes til ophør efter bestemte tidsrum. I givet fald bør der derfor argumenteres for, at fristerne i stedet for optages i offentlighedslovgivningen, jf. den svenske "sekretesslagen".

Forkortelser af adgangsfristerne vil ikke føre til mærkbar stigning i arkivbenyttelsen. Det hænger sammen med, at det i virkeligheden mindre er fristerne end dispensationspraksis, der sætter grænserne for adgangen. Lovgivningen vil næppe blive ændret så meget, at fristerne overhaler denne praksis. Forkortelserne vil derfor ud over at sende klare signaler især indebære, at publikum i højere grad undgår den administrative omvej, som ansøgning om dispensation indebærer.

2. Informationsteknologien

De meget generelt udtrykte forventninger til informationsteknologiens udvikling, som vi skrev ind i *Statens Arkiver 2010*, har i det store og hele holdt stik. Internettets afgørende betydning som standardsætter for IT-markedet blev fremhævet. Det kunne uden vanskeligheder forudses, at antallet af netopkoblede pc'er ville stige så stærkt, at de fleste hjem i Danmark ville være med. Og det blev understreget, hvor vigtigt det er at være tilstrækkelig opmærksom på total costs of ownership, særlig når IT kommer til at indgå i stadig flere opgaveløsninger, og mængden af IT-arkivopgaver ubønhørligt tager til.

Myndighedernes overgang til digital forvaltning og digital arkivering har faktisk taget fart over det seneste tiår, men nok lidt senere og mere centralt stimuleret end forudset. Forventningen er nu, at næsten alle større myndigheder og formentlig også mange mindre bruger digitale dokumenthåndteringssystemer inden 2010. Vi kan også konstatere, vi med rette forudsagde, at sagsbegrebet indtil videre ville stå sig. Det er sket i kraft af forvaltningernes egne beslutninger.

Endelig har vi set det bekræftet, at Statens Arkiver som ventet har måttet tage konsekvensen af, at overgangen til digitale informationssystemer virker centraliserende. Så vel udstedelse af bevarings- og kassationsbestemmelser som afleveringsforberedelse foregår nu med et stærkere landsdækkende perspektiv, for styrelser og underordnede lokale myndigheder under ét. Alt taler for, at disse tendenser vil fortsætte med større styrke.

For Statens Arkiver består udfordringen i fortsat at opdatere sin viden om de muligheder, som informationsteknologien stiller til rådighed for arkivskaberne, og at følge med i, hvordan arkivskaberne faktisk udnytter disse muligheder. Denne viden er en forudsætning for, at Statens Arkiver med mellemrum kan ajourføre sine standarder, så bevaringen af digitale arkivalier bliver så sikker og billig som mulig.

Statens Arkivers strategi for langtidsbevaring er baseret på migrering og konvertering af data. Det nødvendiggør, at der ofres tid og penge på udvikling af særlige værktøjer til tilgængeliggørelse af digitale arkivalier. Et alternativ kunne blive en emuleringsstrategi, dvs. en efterlignelsesstrategi forstået sådan, at det lykkes til de digitale bevaringsseksemplarer at knytte tilstrækkelige programoplysninger til, at der i fremtidens IT-anvendelser automatisk kan genereres de dele af datidens IT-miljøer, som er nødvendige for at vise arkivalierne. Emuleringsteknologiens udvikling er bl.a. stærkt afhængig af, at beskyttede programmer bliver åbent tilgængelige. I et arkivperspektiv er der derfor væsentlig interesse knyttet til, hvilke gennembrud bevægelsen for open source opnår. Efter vurderinger i dag kan det tidligst mod periodens slutning blive aktuelt at foretage en principiel genovervejelse af bevaringsstrategien, herunder emulerings muligheder.

Af central betydning for Statens Arkiver er udviklingen af markedet for digitale bevaringsløsninger. Spørgsmålet blev ikke kommenteret i *Statens Arkiver 2010*, ganske enkelt fordi der ikke fandtes noget egentligt marked. Over de seneste år har der vist sig tendenser, som kan foregribe fremkomsten. Internationale softwarekoncerner som IBM og Microsoft er gået ind i f. eks. de forsøg på udvikling og anvendelse af emuleringsteknologi, som navnlig en række europæiske forskningsbiblioteker har iværksat. Og globale Records Management koncerner er nu for alvor entret markedet for kommerciel digital bevaring.

Endnu synes de fleste udbudte løsninger at bære præg af bevaringer af back-ups i et kortere sigt, men det kan ikke udelukkes, at egentlige løsninger for langtidsbevaringer vil komme til. Det er for tidligt at udlede tendenser af disse spæde tiltag, men det vil over hele perioden være vigtigt, at Statens Arkiver nøje følger udviklingen.

Søgekonzernen Googles sejrsgang har fundet sted, siden vi skrev *Statens Arkiver 2010*. Søgeteknologien var kendt, men forbedringerne siden har virket så slående, at udsagnsordet at google er kommet i brug. Selv almindelige hjemme-pc-brugere har nu kunnet vænne sig til, at de på nettet kan fremsøge de fleste af de oplysninger, som de i det daglige har brug for. Der er ingen tvivl om, at forventningerne til offentlige institutioner formes under indtryk heraf. Gennem hele perioden vil der deraf udspringe en udfordring, der vil stå som en central opgave for Statens Arkiver.

Til googlingens velsignelser hører, at de ønskede oplysninger kommer på skærmen straks. Udfordringen for Statens Arkiver er derfor ikke blot et spørgsmål om etablering af søgesystemer, men også om digitalisering, dvs. optagelser af digitale billeder af arkivalierne, indeksering af dem til et mere avanceret niveau end nu og eventuelt digital udgivelse af centrale af kilder, der kan læses maskinelt. Denne særlige udfordring må ses i lyset af, at Statens Arkivers samlinger omfatter 350 hyldekilometer.

3. Krav fra omverdenen

Publikum

I *Statens Arkiver 2010* fremhævede vi behovet for at skaffe plads på læsesalene til et voksende publikum. Takket være engagementet i IT-udviklingen er denne bekymring gjort til skamme.

Ved faldende antal fysiske besøg bør alle læsesalene rumme pladser nok alle ugens dage.

Samtidig understregede vi, at ”flere vil kræve øget service, først og fremmest i form af mere indgående vejledning i benyttelse af flere arkivfonds og i form af fuld udnyttelse af informationsteknologiens muligheder for tilgængeliggørelse og formidling over nettet”.

De indsats, der hidtil er gjort for at leve op til sådanne ønsker, skaber gennem resultaterne grobund for fremvækst af større forventninger.

Der kan her navnlig peges på mulighederne for at søge arkivskabere og arkivalier i Daisy, mulighederne for at slå direkte op i de digitale fascimile-udgaver af kirkebøger og folketællinger på Arkivalieronline, mulighederne for at søge forfædre på navn i Dansk Demografisk Database og mulighederne for direkte opslag i de forskningsmaterialer, som er tilgængelige i Nesstar. Antagelsen er slet og ret, at mere vil have mere.

Siden 1999 er antallet af pc'er i hjemmene taget voldsomt til. I 2005 havde 84 procent af husstandene pc. Mulighed for netopkobling, det være sig hjemme eller på arbejde, lå på samme niveau. Halvdelen af befolkningen havde denne mulighed både hjemme og på arbejde. En meget stor del af befolkningen er efterhånden veltrænede IT-brugere. Blandt de 60-74-årige havde i 2004 kun godt halvdelen adgang til netopkobling, mod 89 procent blandt de 40-59-årige. Det kan derfor med sikkerhed forudsiges, at stort set alle kernebrugere om ti år er IT-vante.

Trænede IT-brugere blandt arkivbenytterne vil stille større krav til alle de IT-faciliteter, Statens Arkiver stiller til rådighed. Det forstærker tendensen til, at mere vil have mere, som lige er noteret.

Teknisk set vil publikum have hurtige tjenester, der er til rådighed døgnet rundt. Det stiller krav til både båndbredde og beredskab. Og mere specielt, er det nærliggende, at publikum forventer mulighed for trådløs opkobling til Internettet fra Statens Arkivers læsesale.

Fagligt ønsker publikum sig stærkt forbedrede søgemuligheder. Det udgør en voldsom udfordring for Statens Arkiver. Genstandene for søgebestræbelserne vil kun i sjældne tilfælde være registreret i Daisy med det paradoksale resultat, at interessen stimuleres, uden at nysgerrigheden tilsvarende let tilfredsstilles. Resultatet bliver et øget vejledningsbehov, både på læsesalene og via nettet, hvor det også er muligt at etablere rådgivning i interaktiv dialog.

Og indholdsmæssigt venter mange, at en god del af de arkivalier, som netop de har brug for at finde oplysning i, er tilgængelig på nettet i fuld form, så de ikke behøver besøge en læsesal. Det stiller Statens Arkiver over for to udfordringer. Dels vil mange finde, at vi uden videre bør kunne finde penge til at digitalisere større dele af samlingerne for. Dels vil nogle behøve overtalelse, når Statens Arkiver må tage sin tilflugt til forhandlinger om, at rekvirenterne må betale for digitaliseringer. Der kan her blive tale om at finde større institutionelle investorer, men også om at forhandle mindre individuelle ordrer om scanning on demand.

For de ældre og nyere introduktions- og vejledningsbehov, der bliver tale om i strategiperioden, gælder, at de fleste vil forvente, at megen vejledning kan gives skriftligt over nettet, og gerne i dialogform. I det kommende tiår vil sådanne forventninger stille meget større krav om sammenhæng og perspektiv i udbuddet, end Statens Arkiver endnu har magtet.

I forlængelse af en lang tradition for samarbejde nærer universiteternes studerende og forskere særlige forventninger. De studerende om, at der etableres særlige introduktionskurser, vel nu også på nettet. Og forskerne om, at deres kolleger i Statens Arkiver engagerer sig i fælles historiefaglige projekter af enhver art, så der videreudvikles uformelle miljøer, hvor vejledning og orientering kan foregå så meget mere effektivt. Og den samfunds- og sundhedsvidenskabelige forskning nærer forventning om en indsats, som skal lette benyttelsen af digitale forskningsdata. Det gælder navnlig tilgængeliggørelse på nettet og anskueliggørelse af de mange anvendelser, også inden for universitetsundervisningen.

Til publikum hører også rekvirenter af dokumentation, professionelle som amatører. Særlig de professionelle som f. eks. advokater og ejendomsmæglere har sjældent tid til at finde oplysninger frem selv på Statens Arkivers læsesale, men betaler i stedet for de ønskede ydelser. Som led i udviklingen af sin brugervendthed har Statens Arkiver standardiseret og servicedeklareret også alle sådanne ydelser. Alle deklARATIONER findes let tilgængeligt på nettet. På dette grundlag vil publikum gennem hele perioden kunne danne sig præcise forventninger om, hvilke krav Statens Arkiver kan opfylde. Publikums forventning vil bestå i en professionaliseret dokumentationsservice, herunder mulighed for at afgive bestillinger online.

Endelig bør Statens Arkiver, for den del af skatteborgerne, som aldrig har sat deres ben på en læsesal eller benyttet arkivalier på nettet, overveje, hvilke formidlingsmuligheder nettet frembyder. Ikke nødvendigvis for at gøre sådanne borgere til arkivbenyttere, men ganske enkelt for at tilbyde dem indblik i, hvilke klenodier Statens Arkiver bevarer, og hvilket reservoir af store og små oplysninger til Danmarks historie samlingerne rummer. Ikke mindst tilbud på nettet bør her komme på tale. I særlig grad ligger der en opgave i at målrette en sådan formidling til elever i gymnasiet og folkeskolens ældre klasser.

Sidst men ikke mindst: Publikum forventer, at Statens Arkiver varetager fremtidig forsknings tarv i tilrettelæggelsen af beslutninger om bevaring og kassation og i videst mulig omfang sørger for, at alle myndigheder har afleveret deres arkivalier inden for lovens 30-årsfrist og gerne så tidligt, at de er tilgængelige på læsesalene, når de mange af arkivalierne efter 20 år er almindelig tilgængelige.

Statslige myndigheder

Gennemgående ønsker myndighederne adgang til at aflevere, når de selv har behov for det. Ikke desto mindre har statslige myndigheder stort set uden vanskeligheder fundet ind i de godkendelses- og afleveringsrytmer, som Statens Arkiver har institueret efter de muligheder, som findes i arkivlovgivningen. Det gælder både for konventionelle og for digitale arkivalier. Da den almindelige tilgængelighedsfrist er nedsat til 20 år, tilstræber Statens Arkiver at aftale afleveringer af papirarkivalier, som er ældre end tyve år, som det tegner sig nu gennemgående med held. Der ses intet til hinder for, at denne praksis kan fortsætte.

Regeringernes udtalte ønske om at fremme digital forvaltning er i arkivperspektiverne blevet støttet af Statens Arkiver. Denne aktive rolle vil vi fortsat gennem perioden efter evne forsøge at udfylde.

Bestræbelserne i forvaltningen har imidlertid bevirket, at der spredt omkring Den Digitale Taskforce har rejst sig røster, som har argumenteret for, at Statens Arkiver skal bruge sine bemyndigelser i arkivlovgivningen til at gennemføre ikke arkivbetingede standardiseringer i de statslige forvaltninger. Da beføjelserne er skabt i et bevaringsperspektiv, ville det betyde en overskridelse af hensigten, hvis Statens Arkiver havde sagt ja. Holdningen bør fortsat være afvisende, selv om diskussionen har afdækket et forvaltningsregulatorisk tomrum. Der ligger heri ingen negativ holdning til digital forvaltning og digital bevaring. Tværtimod har Statens Arkiver aktivt arbejdet med på Den Digitale Taskforces FESD-projekt. Og inden for vores område vil vi gennem hele perioden aktivt støtte regeringernes bestræbelser i så henseende.

Fra enkelte sider i forvaltningen er det somme tider tilkendegivet, at Statens Arkivers bestemmelser om godkendelse af ESDH-systemer bør fastsætte, at der også i fremtiden skal dannes sager. Statens Arkiver har konsekvent afvist sådanne opfordringer og alene henholdt sig til, at systemerne skal tillade fremfindning af sagligt sammenhørende dokumenter. Det bør bero på forvaltningschefernes egne afgørelser, hvorvidt givne systemer tillader en sådan fremfindning uden traditionel notering af sammenhøret. Dette standpunkt vil blive fastholdt, ikke bare fordi Statens Arkiver ellers kunne få tillagt ansvaret for bestemmelser, som kan modvirke IT-udviklingen, men også og navnlig fordi det i princippet er bevaringsperspektivet uvedkommende.

Kommunerne

Under kommunalreformens forberedelse og gennemførelse har Statens Arkiver bidraget sit til at sætte arkivspørgsmålene på dagsordenen. Efter alt at dømmes vil det foregribende skriftlige tilsyn, som er gennemført 2005-2006 bidrage sit til at minimere fremtidige problemer. For de nye primærkommuner vil der sikkert alligevel opstå en række spørgsmål om varetagelse af arkivmæssige hensyn, som ingen nu har forudset. I forlængelse af den hidtil gennemførte kursus- og rådgivningsvirksomhed vil Statens Arkiver gennem hele perioden fortsætte den vejledningsindsats, som der over de seneste ti år har vist sig betydelig efterspørgsel efter.

Reformen har aktualiseret et spørgsmål, som længe har været under opsejling. Kommunale digitale arkivalier, som rummer strukturerede personoplysninger, kan kun bevares ved aflevering til offentligt arkiv. Kommunerne skal derfor nu snart tage stilling til, om de vil oprette et kommunalt arkiv, der kan varetage afleveringen og bevaringen. Statens Arkiver har udarbejdet et beredskab for mod hjemlet betaling at tage sig af disse opgaver, men er også parat til at samarbejde om vejledning og standardisering både med eksisterende offentlige kommunale arkiver og med dem, som i de kommende år måtte blive oprettet.

Statens Arkiver vil over den kommende periode opmærksomt følge, hvor kraftig tendensen til dannelse af offentlige kommunale arkiver bliver. Hvor der er behov for det, vil Statens Arkiver bidrage til at fremme udviklingen og rådgive i forbindelse med grundlæggelsen. Det er Statens Arkivers bestemte opfattelse, at kommunale arkivinstitutioner på betryggende vis skal kunne varetage hele den vifte af opgaver, som er anført i arkivlovens § 7. I sit lovfæstede samarbejde med ældre og nye kommunale arkiver vil Statens Arkiver virke for, at professionelle standarder udbredes og forankres så godt som muligt.

Kommunalreformen har ikke til dato sat en landsdækkende lavine i gang af afleveringer til landsarkiverne. En del aftaler er dog kommet i stand, flest i Nørrejylland. Gennem perioden vil Statens Arkiver følge udviklingen opmærksomt og så vidt muligt planlægge for, at den nødvendige magasinkapacitet eksisterer, hvis kommunernes retskrav på aflevering skal opfyldes.

Amternes nedlæggelse vil også gennem en betydelig del af strategiperioden frembyde udfordringer. Papirarkivalierne til 1993 er med udgangen af 2006 afleveret til landsarkiverne, men der vil ind i perioden skulle træffes aftaler om aflevering af papirarkivalier 1993-2006. Disse arkivalier vil fra 2007 befinde sig i regionale mellemarkiver. Statens Arkiver har sammen med Kulturministeriet sæde i den referencegruppe, som skal følge mellemarkivernes etablering og drift. Det kan foreløbig ikke afgøres, hvor langvarig denne opgave bliver. Det bør dog stå fast, at arkivalierne fra mellemarkiverne tidligst kan afleveres fra 2012.

Kommunalreformens gennemførelse medfører, at behovet for at etablere mere magasinkapacitet rykkes frem. De nye magasiner til Rigsarkivet og Landsarkivet for Sjælland på Kalvebod Brygge vil kunne dække behovet øst for Storebælt, men i Jylland og på Fyn vil der gennem perioden hurtigt vise sig problemer. Statens Arkiver bør derfor så vidt muligt snart tage initiativ til at sikre, at der bygges nye varige betryggende magasiner i Viborg og Aabenraa og senere formentlig også i Odense.

Private arkivejere

Omverdenen vil forvente, at Statens Arkiver er i stand til at sikre aflevering af væsentlige private arkivalier, som er ønskelige til dokumentation af det danske samfunds udviklingslinier. Interessen vil samle sig om vigtige foreninger, organisationer og virksomheder samt om fremstående enkeltpersoner. Gennem strategiperioden vil mange af de arkivalier, som det kan være aktuelt at søge afleveret, være digitale.

I betydelig og måske stigende mængde vil der blive fremstillet digitale forskningsdata inden for det samfundsvidenskabelige og det sundhedsvidenskabelige område. Det er af væsentlig betydning for dansk og international forskning, at bevarings- og formidlingsindsatsen fortsættes og udvikles. Det bør ske i samarbejde med udenlandske søsterinstitutioner til Dansk Data Arkiv. Andre bevaringsinstitutioners indsats for tilgrænsende opgaver rejser en række spørgsmål til nærmere afklaring.

Der er særlige problemer knyttet til bevaringen af private digitale arkivalier. Mens det af offentlige arkivproducenter kan forlanges, at arkivalierne modtages i særlige arkiveringsversioner efter Statens Arkivers bestemmelser, må der siges tak til, når private arkivproducenter erklærer sig villige til at aflevere. Det betyder, at de særlige afleveringsomkostninger, som eller bæres af myndighederne, kun i nogle tilfælde vil blive udredet af de private arkivproducenter, men i andre må betales af Statens Arkiver, ligesom det i øvrigt er tilfældet med papirarkivalierne fra private, hvor der er et betydeligt ordningsefterslæb. Det kan gennem hele perioden fremkalde økonomiske prioriteringsproblemer.

I Privatarkivudvalgets regi er der iværksat en udredning om bevaring af private digitale arkivalier. Den ventes at indgå i den rapport, som Kulturministeren vil modtage med udgangen af 2007. Der bør derefter opstilles et særligt program for, hvilke forholdsregler der skal træffes for bevaringen af private digitale arkivalier.

Internationaliseringen har for længst skabt sine særlige problemer for bevaringen af arkivalier fra danske virksomheder. Globaliseringen vil forstærke disse særlige problemer. Der vil gennem perioden opstå situationer, hvor en særlig indsamlingsindsats er påkrævet. I andre situationer kan det komme på tale, at forlade sig på arkiver i andre lande, hvilket forstærker behovet for samarbejde på tværs af grænserne.

Endelig rejser privatisering af statslig virksomhed eller løsning af offentlige opgaver i privat regi en række særlige bevaringsopgaver. Arkivlovens § 1, stk. 3 og 4 rummer bestemmelser, der sigter herpå. I løbet af strategiperioden vil en række tidligere statslige beslutninger aktualisere oplæg om bevaring ved anvendelse af disse bestemmelser. Det vil være en forventning, at Statens Arkiver udarbejder dem og forelægger dem for Kulturministeriet.

Ønsker om at få del i Statens Arkivers viden

Statens Arkiver er ikke blot et historisk videnscenter, fordi medarbejderne har løftet og kan løfte mangfoldige oplysninger ud af samlingerne, når borgerne har brug for det. Statens Arkiver er også et videnscenter, fordi medarbejderne har oparbejdet fonde af specialviden, når det drejer sig om

arkivhåndtering og bevaring. Med overgangen til digital arkivering er denne viden blevet stærkere specialiseret og udbygget. Efterhånden som stadig flere tager digitale dokumentsystemer i brug, forøges ønskerne om at trække på Statens Arkivers viden. Dette gælder ikke blot statslige og kommunale myndigheder, men også private virksomheder, foreninger og personer.

Den informationsteknologiske udvikling synliggør på denne måde behovet for, at der tages initiativer til en mere målrettet samfundsmæssig nyttiggørelse. Når Statens Arkiver i kraft af sine funktioner opsamler og udvikler større mængder af specialviden, bliver den også mere synlig. Dette gælder så meget desto mere, som ingen andre plejer netop denne vidensopbygning. Derfor bør Statens Arkiver forbinde sin målrettede kompetenceudvikling og vidensindhentning med mere koordinerede tiltag for relevant formidling.

4. Økonomiske rammer

Statens Arkivers virksomhed finansieres i det væsentlige ved finanslovsbevillinger. I beskedent omfang kommer dertil indtægter fra vederlagsfinansieret virksomhed, fra indtægtsdækket virksomhed, fra statsstøtte til jobtræning, fleksjob og skånejob samt fra fondsstøtte af enhver art, det være sig offentlig eller privat.

Det må forventes, at virksomhedens afhængighed af finanslovsbevillingerne tiltager svagt gennem strategiperioden. Det vil ske af to grunde. For det første fordi den demografisk betingede mangel på arbejdskraft vil tendere mod at reducere statsstøtten til arbejdsmarkedsordningerne. Og for det andet fordi indhentningen af det statslige afleveringsefterslæb og kommunalreformens arkivkonsekvenser over en periode, fremrykket og midlertidigt, har bevirket ekstraordinær høj aktivitet i indtægtsdækket og vederlagsfinansieret virksomhed.

Tendentielt vil finanslovsbevillingerne falde. Det kan virke paradoksalt, fordi et stadig rigere samfund bør have mulighed for uformindsket finansiering af sine basale civilisatoriske funktioner, men på en bagvendt måde forståeligt med erfaringen for statslige institutioners særlige eksponering under styringen gennem politisk-økonomiske konjunkturer.

I netop den samme periode vil Statens Arkivers udgifter tendere mod at stige, som det også har været tilfældet gennem det forudgående tiår. Den deraf resulterende klemme vil stille store krav til den økonomiske manøvre-dygtighed.

Bevaringsvirksomheder er underkastet et naturligt udgiftspres. Bevaringsforpligtelsen indebærer nu engang, at kulturarven øges, med tendentielt stigende udgifter som uafviselig følge. For Statens Arkiver er dette udgiftspres i det nuværende tidehverv dobbelt.

Den ene side af dette dobbelte udgiftspres hidrører fra overgangen til IT-samfundet. Det har længe stillet særlige krav. Udgifterne til digital bevaring vil naturligt være stigende, indtil overgangen er fuldført. Til disse stigende udgifter hører bl.a. investeringer i særlige lagringsmedier og deres udskiftning i takt med materialets nedbrydelse og den teknologiske forældelse.

Sideløbende fortsætter kravene til den konventionelle bevaring gennem hele perioden, fordi de bevaringsværdige papirarkivalier, som myndighederne skal aflevere frem til 2020 allerede er dannet, vel at mærke i det væsentlig før indførelse af digitale dokumenthåndteringsystemer og tilhørende digital arkivering. Dette pres viser sig i højere magasinudgifter til papirarkivalier.

Statens Arkiver bør ved enhver lejlighed indstille regeringen på, at dette dobbelte pres findes. Når kulturarven uafledigt vokser, medfører det stigende bevaringsudgifter. Og når tilvæksten kommer både konventionelt og digitalt, bliver presset på udgifterne uvægerlig dobbelt.

Statens Arkiver bør ruste sig til at argumentere overbevisende. Statens Arkiver bør opnå, at der bliver givet bevillinger til de absolut nødvendige initiativer, særlig på bevaringsområdet. Statens Arkiver har i sin tid anbefalet og offentligt forsvaret den digitale bevarings vej. Det skete under udtalt tillid til, at der i dette lands politiske liv vedvarende vil være forståelse for, at de nødvendige bevillinger bliver givet. Hidtil er denne tillid ikke blevet skuffet.

ombiørkes Brev), sin
den om, at gøj nu
er Ønsj for de h.
de Brevstjeker Brev
at for anden at be.

